

PROFESOR STANISŁAW Ilnicki (1942–2025) – LEKARZ, NAUKOWIEC, HUMANISTA

Professor Stanisław Ilnicki (1942–2025) –
medical doctor, scientist, humanist

Danuta Augustynowicz¹, Dorota Połec², Kazimierz Sułek³

1. Wojskowy Instytut Medyczny – Państwowy Instytut Badawczy, Wydział Wsparcia i Zarządzania Projektami, Polska
2. Wojskowy Instytut Medyczny – Państwowy Instytut Badawczy, Biuro Zastępcy Dyrektora ds. Naukowych, Polska
3. Wojskowy Instytut Medyczny – Państwowy Instytut Badawczy, Klinika Chorób Wewnętrznych i Hematologii, Polska

Danuta Augustynowicz – 0000-0001-6987-0571

Dorota Połec – 0000-0003-2610-2155

Kazimierz Sułek – 0009-0006-9674-4259

Streszczenie

Artykuł przedstawia sylwetkę profesora Stanisława Ilnickiego, wybitnego specjalisty w dziedzinie psychiatrii wojskowej, uznawanego za jej nestora w Polsce. Był on inicjatorem krajowych badań nad stresem bojowym oraz jednym z twórców systemu pomocy psychologicznej dla żołnierzy, obejmującego zarówno uczestników misji zagranicznych, jak i weteranów służby wojskowej. Dorobek naukowy Profesora obejmuje setki publikacji i wystąpień, dokumentujących jego zainteresowania badawcze oraz praktyczne zaangażowanie w rozwój psychiatrii wojskowej, przede wszystkim w wymiarze klinicznym i dydaktycznym. Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie dorobku naukowego i wdrożeniowego Stanisława Ilnickiego we wszystkich obszarach jego działalności. Zadanie to, ze względu na rozległość i różnorodność osiągnięć, stanowi jednak istotne wyzwanie badawcze, dlatego z uwagi na charakter artykułu dokonano selekcji materiału, ograniczając analizę do kilkunastu prac reprezentatywnych dla głównych nurtów jego zainteresowań. W konsekwencji opracowanie koncentruje się na ukazaniu najważniejszych osiągnięć naukowych Profesora, podkreśleniu jego wkładu w rozwój systemu opieki psychiatrycznej w Polskich Siłach Zbrojnych oraz wskazaniu jego roli jako mentora i autorytetu dla wielu pokoleń lekarzy.

Abstract

This article presents the profile of Professor Stanisław Ilnicki, an eminent specialist in military psychiatry who is widely regarded as a pioneer and leading authority in this field in Poland. He was the initiator of national research on combat stress and one of the architects of the psychological support system for military personnel, encompassing both participants of overseas missions and military veterans. Professor Ilnicki's scholarly output includes hundreds of publications and conference presentations, documenting his research interests as well as his practical commitment to the development of military psychiatry, particularly in its clinical and educational dimensions. The aim of this paper is to present Professor Stanisław Ilnicki's scientific and implementation achievements across all areas of his professional activity. Owing to the breadth and diversity of these accomplishments, this constitutes a significant scholarly challenge. Therefore, given the nature of this paper, a selective approach was adopted, limiting the analysis to several representative works reflecting the principal directions of his scholarly interests. Consequently, the study focuses on highlighting the Professor's most significant scientific achievements, emphasizing his contribution to the development of the psychiatric care system within the Polish Armed Forces, and underscoring his role as a mentor and authority for many generations of physicians.

Słowa kluczowe: polscy psychiatrzy; Stanisław Ilnicki; psychiatria wojskowa; stres bojowy

Keywords: Polish psychiatrist; Stanisław Ilnicki; military psychiatry; combat stress

DOI 10.53301/lw/224939

Praca wpłynęła do Redakcji: 29.04.2026

Zaakceptowano do druku: 23.06.2026

Opublikowano: 15.09.2026

Autor do korespondencji:

Danuta Augustynowicz
Wojskowy Instytut Medyczny –
Państwowy Instytut Badawczy,
Wydział Wsparcia i Zarządzania Projektami
ul. Szaserów 128, 04-141 Warszawa
e-mail: daugustynowicz@tlen.pl

Z głębokim smutkiem pożegnaliśmy dr. hab. n. med. Stanisława Ilnickiego, profesora WIM-PIB, wybitnego psychiatrę wojskowego, cenionego naukowca, oddanego dydaktyka oraz humanistę. Był lekarzem z powołania i człowiekiem o niezwyklej wrażliwości, który całe swoje życie poświęcił służbie drugiemu człowiekowi, szczególnie osobom dotkniętym traumą i cierpieniem. Jego działalność zawodowa i naukowa pozostawiły trwałe ślady w polskiej psychiatrii, zwłaszcza w obszarze opieki nad żołnierzami. Jest uznawany za twórcę polskiej psychiatrii wojskowej w zakresie stresu bojowego i zespołu stresu pourazowego (ang. *post-traumatic stress disorder*, PTSD), prekursora badań nad stresem bojowym w Polsce i współtwórcę systemu wsparcia psychicznego w Siłach Zbrojnych RP (ryc. 1).

Stanisław Ilnicki urodził się 8 maja 1942 roku w Klesowie na Wołyniu. Po wojnie jego rodzina osiedliła się na Wybrzeżu. Edukację szkolną rozpoczął w Łęborku, a w 1959 roku zdał maturę w Liceum Ogólnokształcącym im. Króla Jana III Sobieskiego w Wejherowie, z którym pozostał związany uczuciowo przez całe życie. Początkowo studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim, jednak już po roku zdecydował się na zmianę drogi i podjął studia w Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi, które ukończył w 1966 roku z wyróżnieniem, jako prymus rocznika. O jego potrzebie głębokiego rozumienia człowieka świadczy również ukończenie studiów filozoficznych na Uniwersytecie Warszawskim w 1972 roku. Filozofia stała się ważnym fundamentem jego myślenia o człowieku

Rycina 1. Stanisław Ilnicki (z zasobów WIM-PIB)

i pracy lekarza. W 1978 roku obronił doktorat poświęcony prognozowaniu adaptacji do służby wojskowej, a w 2000 roku uzyskał stopień doktora habilitowanego.

Życie zawodowe związał z Wojskowym Instytutem Medycznym – Państwowym Instytutem Badawczym (WIM-PIB) w Warszawie, spadkobiercą i kontynuatorem działalności dawnego Centralnego Szpitala Klinicznego Wojskowej Akademii Medycznej (CSK WAM) [1]. Specjalizację z psychiatrii uzyskał w latach 1971–1973, a następnie przez wiele lat pracował w Poradni Zdrowia Psychicznego (PZP), gdzie zdobył uznanie pacjentów i współpracowników. W 1980 roku objął kierownictwo Poradni, a później także Oddziału Dziennego Psychiatrycznego.

Jako lekarz wyróżniał się podejściem opartym na empatii i szacunku – nie ograniczał się do leczenia objawów, lecz starał się zrozumieć człowieka w całej złożoności jego doświadczeń. Kierowanie poradnią stało się fundamentem utworzenia wyspecjalizowanego ośrodka leczenia PTSD. Po niemal czterech dekadach starań w 2005 roku doprowadził do powstania w WIM-PIB Kliniki Psychiatrii i Stresu Bojowego oraz Psychotraumatologii [2], którą następnie kierował. Był to jeden z pierwszych w Polsce ośrodków zajmujących się kompleksowo terapią PTSD, w szczególności wśród weteranów misji zagranicznych oraz ich rodzin. Dla wielu pacjentów Klinika stała się miejscem wsparcia i zrozumienia. Ośrodek zapewniał również pomoc psychiatryczną i psychologiczną żołnierzom Wojska Polskiego z objawami stresu pourazowego, ich bliskim oraz innym osobom poszkodowanym, w tym ofiarom zamachów terrorystycznych.

W środowisku wojskowym zyskał przydomek „lekarza od łatania żołnierskich dusz”, co najlepiej oddaje charakter jego pracy i relacji z pacjentami. Równolegle prowadził działalność naukową, m.in. badania z zakresu psychiatrii sądowej, współpracując z instytucjami zajmującymi się problematyką przestępczości.

Dorobek naukowy Profesora, obejmujący setki publikacji i wystąpień naukowych, dokumentujących zarówno jego zainteresowania badawcze, jak i praktyczne zaangażowanie w rozwój psychiatrii wojskowej, miał charakter przede wszystkim kliniczny oraz dydaktyczny. Jego najważniejszym „wkładem naukowym” była koncepcja i utworzenie Kliniki Psychiatrii i Stresu Bojowego w Wojskowym Instytucie Medycznym oraz rozwój modelu diagnostyki i terapii PTSD u żołnierzy, profilaktyki stresu bojowego oraz opieki nad weteranami.

Zainteresowania badawcze Profesora dotyczyły kluczowych zagadnień psychiatrii, szczególnie w kontekście doświadczeń granicznych, stresu oraz psychicznych konsekwencji służby wojskowej.

Jego kluczowy wkład w rozwój psychiatrii wojskowej obejmował badania nad epidemiologią zaburzeń psychicznych w środowisku wojskowym, przede wszystkim nad stanem psychicznym żołnierzy powracających z misji zagranicznych.

Bardzo ważnym osiągnięciem była redakcja naukowa polskiego wydania monografii „Stres bojowy. Teoria, badania, profilaktyka i terapia” [3] – pierwszej w języku pol-

skim kompleksowej książce poświęconej psychicznym skutkom działań wojennych. Publikacja skierowana była do specjalistów zajmujących się ochroną zdrowia psychicznego żołnierzy i weteranów Polskich Kontyngentów Wojskowych (PKW) oraz członków ich rodzin.

Praktyczne zastosowanie znalazły również wyniki badań realizowanych w ramach projektu *Wpływ cech indywidualnych i struktury systemu rodzinnego na zdolności adaptacyjne weteranów PKW do funkcjonowania społeczno-zawodowego po zakończeniu misji*. Wykorzystano je w procesie psychoterapii traumy wojennej, w tym w leczeniu objawów PTSD u weteranów PKW. Badania stanowiły pierwszą w Polsce próbę oceny wpływu udziału w misjach wojennych na relacje rodzinne i komunikację małżeńską weteranów PKW [4–6].

Kolejne badanie dotyczące oceny efektywności psychoterapii u weteranów PKW z PTSD wykazało m.in., że nie istnieje jedna uniwersalna metoda terapeutyczna, a rozwiązania stosowane w armiach NATO nie mogły być wprost przenoszone na grunt polski. Obraz kliniczny PTSD jest złożony, co wymaga indywidualizacji diagnostyki i wydłużonego procesu diagnostycznego, a także przezwyciężania specyficznych mechanizmów oporu wobec terapii. Skuteczne leczenie często wymaga zaangażowania rodziny, łączenia różnych metod psychoterapii z farmakoterapią oraz uwzględnienia współistniejących urazów fizycznych i objawów somatycznych, które mogą maskować PTSD [7, 8].

Profesor zapoczątkował także systematyczne badania prowadzone na potrzeby Ministerstwa Obrony Narodowej, skupiające się na psychicznych skutkach służby wojskowej. Znaczenie epidemiologiczne tych badań polegało przede wszystkim na określeniu częstości występowania zaburzeń psychicznych w specyficznej grupie zawodowej, identyfikacji czynników ryzyka związanych z udziałem w misjach wojskowych oraz zwróceniu uwagi na niedoszacowanie skali problemu wynikające ze stygmatyzacji osób zmagających się z trudnościami natury psychicznej [9–11].

Wyniki badań naukowych oraz doświadczenia zdobyte w praktyce klinicznej prezentował na łamach fachowych czasopism oraz podczas licznych krajowych i międzynarodowych konferencji, w tym w trakcie natowskich warsztatów poświęconych tematyce PTSD.

Wcześniejsze zainteresowania naukowe Profesora dotyczyły w dużej mierze orzecznictwa i kwalifikacji do służby, w tym oceny zdolności do służby wojskowej poborowych i żołnierzy, orzecznictwa wojskowo-lekarskiego oraz ekspertyz psychiatryczno-sądowych. Prace teoretyczne z tej dziedziny obejmowały m.in. ekspertyzę samobójstw w wojskowym postępowaniu odszkodowawczym, analizę związku przyczynowego między nerwicami, schizofrenią oraz encefalopatią a służbą wojskową, a także zagadnienia inwalidztwa żołnierzy zawodowych uznanych za niezdolnych do służby [12–18].

W kręgu zainteresowań Profesora znalazły się również zagadnienia związane z diagnostyką i opieką psychiatryczną nad żołnierzami, skupiającą się na bieżącej pomocy medycznej i wsparciu psychologicznym. Przez wie-

le lat powojennych potrzeba wsparcia psychologicznego żołnierzy nie była dostrzegana przez władze państwowe i wojskowe. Do 1994 roku w Polsce nie obowiązywał akt normatywny kompleksowo regulujący ochronę zdrowia psychicznego, zagadnienia te były ujęte jedynie fragmentarycznie w rozproszonych przepisach. Dopiero ustawa o ochronie zdrowia psychicznego [19] w sposób całościowy uregulowała prawa pacjentów psychiatrycznych, zasady przymusowego leczenia oraz organizację opieki. Stała się ona również punktem odniesienia dla reform psychiatrii w wojskowej służbie zdrowia [20]. Te zagadnienia stanowiły istotną część działalności klinicznej i naukowej Profesora. Wnioski z badań dotyczących m.in. zapobiegania zaburzeniom adaptacyjnym żołnierzy oraz analizy ustawy pod kątem zmian organizacyjnych w opiece nad zdrowiem psychicznym zostały przekazane do MON i stanowiły uzasadnienie do utworzenia stanowiska psychologa jednostki wojskowej. Prace Profesora stały się podstawą do opracowania wojskowych przepisów wykonawczych [21–25]. Uczestniczył również w zespole przygotowującym materiały dla Ministra Obrony Narodowej. Efektem tych działań była decyzja o zorganizowaniu działalności psychoprofilaktycznej w Siłach Zbrojnych. Jej praktycznym rezultatem było zatrudnienie w wojsku około 120 psychologów, pełniących funkcję konsultantów dowódców jednostek w zakresie psychoprofilaktyki.

Równie ważnym obszarem działalności Profesora była profilaktyka oraz rozwiązywanie problemów alkoholowych w środowisku wojskowym, z którymi na co dzień stykał się podczas pracy w Poradni Zdrowia Psychicznego. Prowadząc badania nad uzależnieniem żołnierzy od alkoholu, koncentrował się na skuteczności terapii ambulatoryjnej, szczególnie w warunkach ograniczonego dostępu do leczenia stacjonarnego. Jego prace dotyczyły także adaptacji sprawdzonych, międzynarodowych modeli terapeutycznych do realiów polskiego systemu opieki zdrowotnej. Szczególne znaczenie miała ocena skuteczności ambulatoryjnej terapii uzależnienia od alkoholu opartej na modelu Minnesota, który łączy psychoterapię, program Dwunastu Kroków [26] i terapię grupową. Analizy przeprowadzone na grupie pacjentów Poradni Zdrowia Psychicznego wykazały możliwość zastosowania tego modelu w warunkach leczenia ambulatoryjnego, co miało duże znaczenie praktyczne przy ograniczonych zasobach systemu opieki zdrowotnej [26, 27].

Jako wybitny specjalista w swojej dziedzinie prowadził również liczne konsultacje psychiatryczne i psychologiczne dla pacjentów innych klinik Wojskowego Instytutu Medycznego. W latach 90. nawiązał współpracę z Kliniką Hematologii i Ośrodkiem Transplantacji Szpiku CSK WAM. Efektem tej współpracy były publikacje oraz wystąpienia konferencyjne, prezentujące znaczenie wsparcia psychologiczno-psychiatrycznego w procesie transplantacji szpiku kostnego oraz chemioterapii nowotworów układu krwiotwórczego.

Znaczącą część jego dorobku stanowią również prace poświęcone historii psychiatrii i psychologii wojskowej w Polsce oraz innych krajach [28]. Tematyka tych prac obejmowała:

- historię wojskowej służby zdrowia,
- rozwój psychiatrii wojskowej w Polsce,

Rycina 2. Stanisław Ilnicki, laureat Nagrody Dyrektora za osiągnięcia organizacyjne, 2016 (z zasobów WIM-PIB)

Rycina 3. Stanisław Ilnicki podczas wystąpienia naukowego na konferencji 30 września 2025 roku w Warszawie (z zasobów WIM-PIB)

- biografie ważnych lekarzy wojskowych,
- edycję oraz tłumaczenie dawnych tekstów medycznych.

Wśród dokonań Profesora należy wymienić opracowanie polskiego przekładu najstarszego nowożytnego podręcznika higieny wojskowej autorstwa Antoniego Schneebergera: *De bona militum valetudine conservanda liber. Księga o zachowaniu dobrego zdrowia żołnierzy* [29]. Nad publikacją pracował przez około 15 lat. Wstęp, tłumaczenie, przypisy oraz indeksy opracował prof. Ilnicki. Edycji tekstu łacińskiego i przekładu dokonał dr hab. n. med. Robert A. Sucharski.

O jego pasji do historii psychiatrii świadczy również ogrom pracy włożonej w opracowanie i wydanie *Bibliografii prac naukowych z zakresu psychiatrii wojskowej i pokrewnych dziedzin psychologii za lata 1940–1970* [30].

Poza pracą zawodową i licznymi obowiązkami Profesor stale podnosił swoje kwalifikacje, odbywając staże, m.in. w Szwecji, Niemczech, Holandii i Stanach Zjednoczonych. Pełnił funkcję konsultanta Wojskowej Służby Zdrowia w dziedzinie psychiatrii, był także członkiem i działaczem Polskiego Towarzystwa Psychiatrii Sądowej oraz Polskiego Towarzystwa Badań nad Stresem Traumatycznym.

Istotną część jego aktywności stanowiła działalność dydaktyczna. Dążył do przekazywania młodym lekarzom nie tylko wiedzy i doświadczenia, lecz także etosu pracy, rozumianego jako odpowiedzialność, zaangażowanie oraz służba drugiemu człowiekowi.

W 2011 roku Profesor otrzymał za całokształt pracy nagrodę „Buzdygan”, przyznaną przez redakcję magazynu „Polska Zbrojna”, a w 2020 roku – prestiżową nagrodę Pro Publico Bono. Jego działalność była również wielokrotnie wyróżniana przez Dyrektora Wojskowego Instytutu Medycznego za osiągnięcia organizacyjne oraz naukowo-wdrożeniowe. W laudacjach podkreślano jego pasję do psychiatrii, służby wojskowej oraz historii wojskowej służby zdrowia (ryc. 2).

Pracował aktywnie niemal do końca życia, mimo że od wielu lat pozostawał na emeryturze. Jego ostatnim wystąpieniem naukowym była prezentacja poświęcona współczesnym kryzysom zdrowia psychicznego w Wojsku Polskim podczas konferencji, która odbyła się 30 września 2025 roku (ryc. 3). Zmarł 24 października 2025 roku.

Pozostanie w pamięci jako lekarz, który w swojej pracy łączył troskę o zdrowie psychiczne pacjentów z dbałością o ich godność.

Piśmiennictwo

1. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie utworzenia Wojskowego Instytutu Medycznego (Dz. U. Nr 201, poz. 1699 z późn. zm.)
2. Zarządzenie nr 12 Dyrektora Wojskowego Instytutu Medycznego z dnia 28 listopada 2005 r. w sprawie ustanowienia Regulaminu Organizacyjnego Wojskowego Instytutu Medycznego

3. Figley CR, Nash WP, red. Stres bojowy: teorie, badania, profilaktyka i terapia. Ilnicki S, red. nauk. wyd. pol.; Dragan-Polak M, Höffner M, Radzicki J, tłum. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN; Wojskowy Instytut Medyczny; 2010
4. Szymańska S, red. Tułaczka Odyseusza: powrót z wojny do domu: praca zbiorowa. Warszawa: Wojskowy Instytut Medyczny; 2017.
5. Szymańska S. Nadal razem czy osobno? Wpływ zdarzeń wojennych o charakterze traumatycznym i objawów zespołu stresu pourazowego na relację małżeńską polskich weteranów. W: 45. Zjazd Psychiatrów Polskich PTP 2016: Człowiek i rodzina a zdrowie psychiczne. Katowice, 16–18 czerwca 2016: s. 106–107
6. Szyszko-Ginalska S, Szymańska S. Czy mnie słyszysz? Ekspozycja na stres bojowy a komunikacja w rodzinach polskich weteranów. W: 45. Zjazd Psychiatrów Polskich PTP 2016: Człowiek i rodzina a zdrowie psychiczne. Katowice, 16–18 czerwca 2016: s. 107
7. Ilnicki S. System oceny zdolności psychicznej do służby wojskowej poborowych w Polsce. W: Florkowski A, Gruszczyński W, red. Zdrowie psychiczne żołnierzy. Łódź: Wojskowa Akademia Medyczna; 2000: s. 2–12
8. Ilnicki S. System oceny zdolności psychicznej do służby wojskowej poborowych w wybranych państwach europejskich. W: Florkowski A, Gruszczyński W, red. Zdrowie psychiczne żołnierzy. Łódź: Wojskowa Akademia Medyczna; 2000: s. 13–23
9. Filarowska M, Ilnicki S, Młodziński E, et al. Problemy adaptacyjne żon polskich weteranów poszkodowanych w misjach w Iraku i Afganistanie. *Lek Wojsk*, 2013; 92(2): 138–144
10. Kosińska L, Ilnicki S, Petrović A, et al. Zaburzenia snu u weteranów Polskich Kontyngentów Wojskowych. *Lek Wojsk*, 2014; 92(1): 14–18
11. Zbyszewski M, Ilnicki S, Wiederhold B, et al. Personality and stress-coping factors in VR computer-assisted stress inoculation training of Polish ISAF soldiers. W: Wiederhold BK, red. New Tools to Enhance Posttraumatic Stress Disorder Diagnosis and Treatment: Invisible Wounds of War. Amsterdam: IOS Press; 2013, s. 172–180. doi: 10.3233/978-1-61499-189-2-172
12. Ilnicki S. Ekspertyza sądowo-psychiatryczna w wojsku w świetle teorii i praktyki orzeczniczej. *Wojsk Przegl Prawn*, 1992; 65(3–4): 45–53
13. Ilnicki S. Nerwice u żołnierzy zawodowych jako problem orzeczniczy [Neuroses in the professional military staff as a problem for military medical certification]. *Biul WAM*, 1986; 29(3): 219–221
14. Ilnicki S, Gajerska A. Zmiany struktury rozpoznań i decyzji orzeczniczych u żołnierzy badanych w latach 1967–1976 w Poradni Zdrowia Psychicznego CKP WAM. *Lek Wojsk*, 1979; (2 jawny): 68–74
15. Ilnicki S. Prognozowanie adaptacji do zasadniczej służby wojskowej na podstawie krótkiego, standaryzowanego wywiadu psychiatrycznego [praca doktorska]. Warszawa: Wojskowa Akademia Medyczna; 1977
16. Ilnicki S. Rozbieżności w ocenie zdolności do służby wojskowej w przypadkach nerwic i zaburzeń osobowości. *Lek Wojsk*, 1976; 52(2): 81–85
17. Ilnicki S, Bukowski S. Samobójstwo jako przedmiot ekspertyzy psychiatryczno-psychologicznej w wojskowym postępowaniu odszkodowawczym. *Lek Wojsk*, 1993; 69(9–10): 450–456
18. Ilnicki S. Nieprawidłowa osobowość (psychopatia) a inwalidztwo żołnierzy zawodowych. *Lek Wojsk*, 1990; 66(1–2): 1–4
19. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535). [dostęp 27.04.2026] <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19941110535>
20. Ilnicki S. Zadania wojska wynikające z ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. W: Psychologia a żołnierska służba: zbiór materiałów z dyskusji zorganizowanej przez Wojskową Akademię Medyczną i redakcję miesięcznika „Wojsko i Wychowanie”. Seweryn F, Tomiło J, red. Warszawa: Wydawnictwo Czasopisma Wojskowe; 1995, s. 47–49
21. Ilnicki S. Dwa modele zapobiegania zaburzeniom adaptacyjnym u żołnierzy. W: Misztal Z, red. Ekologia i wychowanie. Środowisko, zdrowie, wychowanie. Warszawa: Wydawnictwo MON; 1989, s. 173–178
22. Ilnicki S, Bukowski S. Rola psychologa w zapobieganiu zaburzeniom adaptacyjnym żołnierzy. *Wojsko i Wychow*, 1991; 11: 32–34
23. Ilnicki S, Dziewulski H. Opinie żołnierzy służby zasadniczej na temat poradnictwa psychiatryczno-psychologicznego w wojsku. *Lek Wojsk*, 1996; 72 (1–2): 3–9
24. Ilnicki S. Psychoprofilaktyka elementem humanizacji życia wojskowego. W: Oficer, dowódca, wychowawca: z zagadnień współczesnej myśli pedagogicznej w wojsku; Materiały z konferencji na temat: „Edukacja humanistyczna w wykształceniu dowódcy”, 13–14 czerwca 1996 roku, Toruń-WSO im. gen. J. Bema. Warszawa: Ministerstwo Obrony Narodowej, Departament Stosunków Społecznych, Biuro Edukacji Obywatelskiej; 1996, s. 223–230
25. Brown S. Leczenie alkoholików. Rozwojowy model powrotu do zdrowia. Warszawa: Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich; 1990
26. Bukowski S, Bukowska B, Ilnicki S. Leczenie alkoholików według „Modelu Minnesota” w wojskowej Poradni Zdrowia Psychicznego. *Lek Wojsk*, 1996; 72(5–6): 288–292
27. Bukowski S, Bukowska B, Ilnicki S. Ocena efektywności ambulatoryjnej terapii alkoholików wzorowanej na modelu Minnesota. *Alkoholizm i Narkomania*, 1999; 35(2): 237–245
28. Augustynowicz D, Połec D, Witkowska L. Pułkownik dr hab. n. med. Stanisław Ilnicki – prof. WIM-PIB (1942–2025). *Lekarz – badacz historii medycyny wojskowej. Biuletyn GBL – Historia*, 2026; 3: 195–216
29. Schneeberger A. De bona militum valetudine conservanda liber: Księga o zachowaniu dobrego zdrowia żołnierzy. Ed. tekstu łac. i przekł. Sucharski RA; przypisy Ilnicki S, Sucharski RA; wstęp, indeksy i red. całości dzieła Ilnicki S; nota wydawnicza Nowak TM. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2008.
30. Ilnicki S, oprac. Bibliografia prac naukowych z zakresu psychiatrii wojskowej i pokrewnych dziedzin psychologii za lata 1940–1970. Warszawa: Rada Nauk Społecznych MON, Rada Naukowa MON ds. Medycyny i Farmacji Wojskowej; 1973.